

Charles Dickens s-a născut la Portsmouth, Hampshire, în 1812, iar la vârsta de 12 ani, când tatăl său este închis ca urmare a datoriilor acumulate, este nevoit să abandoneze școala și să muncească pentru a-și întreține familia. Spre sfârșitul adolescenței, începe să lucreze ca jurnalist. Publică în foileton *Schițele lui Boz*, apoi *Documentele postume ale clubului Pickwick*, care au cunoscut un succes răsunător. Au urmat *Oliver Twist*, *Nicholas Nickleby*, romanul istoric *Barnaby Rudge* și *Magazinul de antichități*. Ca urmare a vizitei în America, cu prilejul unor lecturi publice din opera sa, scrie volumul de impresii *Note din America* și romanul *Martin Chuzzlewit*. Publică apoi nuvelele *Poveste de Crăciun* și *Clopotele* și romanele *Dombey și fiul* și *David Copperfield*, care marchează un moment de cotitură în evoluția scrisului său. Urmează *Casa Umbrelor*, *Tim-puri grele* și *Mica Dorrit*, apoi un al doilea roman istoric, *Poveste despre două orașe*. *Marile speranțe* este considerat cel mai bun roman al său, fiind urmat de *Prietenui nostri* și *Misterul lui Edwin Drood*, roman care rămâne neterminat, autorul murind subit, în 1870, în urma unei crize de apoplexie.

CHARLES DICKENS DAVID COPPERFIELD

*Traducere din limba engleză și note
de Cristina Jinga*

lună, amintindu-mi recunoscător de soarele minunat și de ploile
Respușoare care au căzut pe aceste frunze ale lui David Copperfield
și m-au făcut fericit.

Londra,
octombrie, 1850

CAPITOLUL I VIN PE LUME

Dacă o să fiu eu eroul poveștii vieții mele sau altcineva o să ocupe acest loc, numai paginile cărții de față o vor arăta. Ca să încep povestea cu începutul vieții mele, o să spun că m-am născut (după cum mi s-a spus și cum cred) într-o vineri, la miezul nopții. S-a băgat atunci de seamă că exact în clipa în care orologiul s-a pornit să bată, am scos și eu primul scâncet.

Date fiind ziua și ceasul la care m-am născut, atât dacă mea, cât și vreo câteva venerabile vecine, care îmi arătaseră o grijă deosebită cu multe luni înainte să fie cu puțință de a ne cunoaște cu adevărat, au declarat că, una la mână, eram menit să fiu nefericit în viață și, a doua la mână, că voi avea harul să văd stafii și duhuri, căci așa li se întâmpla negreșit, credeau ele, tuturor nefericiților prunci, fete sau băieți, născuți la primele ore într-o zi de vineri.

Despre cea dintâi prorocire nu e nevoie să spun acum nimic, întrucât ce ar putea arăta oare mai bine dacă s-a adevărit sau nu, decât povestea vieții mele însăși? Despre cea de-a doua, mă voi mărgini să spun doar că, dacă nu cumva această parte a ursitei mele s-a consumat pe când eram foarte mic, încă nu mi s-a întâmplat. Însă nu mă plâng nicidecum că am rămas fără acest dar și, dacă de el se bucură acum altcineva, îi dau voie foarte bucuros să și-l păstreze pentru sine.

M-am născut cu o căiță¹, pentru care s-au dat anunțuri la ziar, scoțându-se la vânzare la prețul de numai cincisprezece guinee – un chilipir. Nu știu dacă oamenii mării erau mai strâmtorați la vremea aceea sau dacă pur și simplu nu credeau în acest talisman și preferau colacii de salvare. Tot ce știu este că nu s-a prezentat decât un singur amator, un avocat și agent de bursă, care voia să dea numai două lire în bani, iar pentru restul sumei oferea vin de Xeres, dar refuza să plătească un sfanț în plus pentru a se asigura împotriva înecului. Prin urmare, anunțul a fost retras, după ce a fost plătit, bineînțeles – căci vin de Xeres avea destul de vânzare și biata mea mamă –, iar, zece ani mai târziu, căița a fost pusă la bătaie la o loterie, în părțile noastre de țară, cincizeci de oameni cumpărând câte un bilet de o jumătate de coronă fiecare, câștigătorul urmând să mai scoată din buzunar cinci șilingi. Eram și eu de față la eveniment și-mi amintesc că m-am simțit foarte stingherit și tulburat să văd că o parte din mine era înstrăinată în felul acesta. Căița a fost câștigată, dacă nu mă înșel, de o bătrână cu un coș pe braț, care, cu foarte mare greutate, s-a învoit să scoată cei cinci șilingi cu pricina, toți în monede de jumătate de penny, și a plătit până la urmă cu doi penny și jumătate mai puțin – deși ai mei s-au chinuit o grămadă de vreme, fără nici un succes, să-i dovedească prin socoteli că greșea. Dar a fost un fapt remarcabil, despre care oamenii de aici își vor aminti multă vreme, acela că bătrâna nu s-a înecat niciodată, ci a murit de moarte bună, în patul ei, la venerabila vârstă de nouăzeci și doi de ani. Am aflat că, până în ultimele sale clipe de viață, se lăuda că nu s-a aventurat niciodată peste vreo apă, în afară de cele trecute pe pod, și că întotdeauna, în timp ce-și bea ceaiul (pentru care avea o mare slăbiciune), își exprima indignarea față de marinari și față de ceilalți călători

¹ Membrană care învelește uneori capul nou-născutului. În Anglia, potrivit credințelor populare, căița era un talisman care ferea marinarii de înec.

fără de Dumnezeu, care rătăceau prin lume. În zadar ai fi încercat s-o faci să priceapă că din această condamnabilă îndeletnicire veneau și unele lucruri bune, probabil chiar și ceaiul. Ea replica mereu, cu mult patos și cu o instinctivă convingere în temeinicia obiecției sale: „Hai să nu ne rătăcim!”

Ca să nu mai rătăcesc nici eu acum, o să mă întorc la nașterea mea.

Am deschis ochii pe lume la Blunderstone, în Suffolk, sau „cam pe-acolo”, cum se spune în Scoția. Am fost un copil postum. Tata se petrecuse din lumea aceasta cu șase luni mai înainte să apar eu. Mi se pare destul de ciudat, chiar și azi, când mă gândesc la asta, că el nu m-a văzut niciodată. Și am un sentiment și mai ciudat încă, amintindu-mi vag cum, în primii ani ai copilăriei mele, asociaz ideea de tată cu lespeda albă a mormântului său din cimitir și cum mă încerca adesea o milă nedeslușită pentru faptul că stătea acolo, afară, în noaptea cea neagră, în timp ce salonașul nostru era atât de cald și de bine luminat, cu foc în cămin și cu lumânări, iar ușile casei erau – cu atâta cruzime, mi se părea, uneori – zăvorâte și încuiate pentru el.

O mătușă de-a tatălui meu și, prin urmare, o strămătușă de-a mea, despre care voi mai avea prilejul să povestesc, era adevăratul cap al familiei noastre. Domnișoara Trotwood, sau domnișoara Betsey, cum îi spunea sărmana mea mamă, când izbutea să-și înfrângă spaima de această femeie încât să-i pome-nească numele (ceea se întâmpla doar rareori), fusese măritată cu un bărbat mai tânăr decât ea și foarte chipeș, numai că, așa cum se zice: „degeaba-i mărul frumos, că-năuntru-i găunos” – asta, fiindcă se bănuia că o bătea pe Miss Betsey, ba chiar că, într-un rând, certându-se din pricina celor de-ale gurii, a vrut numaidecât și foarte hotărât s-o arunce pe fereastră de la etajul al doilea. Aceste dovezi clare ale nepotrivirii de caracter o făcuseră pe domnișoara Betsey să-i dea papucii și să încuviințeze la o despărțire de comun acord. El plecase în India, cu banii pe care-i avea, iar acolo, după cum mergea vorba în familia noastră, fusese

văzut o dată călărind un elefant, în compania unui babuin – deși eu cred că trebuie să fi fost un *babu* sau o *begum*¹.

În orice caz, din India au sosit vești despre moartea lui, la mai puțin de zece ani după ce plecase. Cum le primise mătușa mea, nimeni nu știe, căci îndată după divorț ea își reluate numele de fată, cumpăraseră o căsuță de țară, într-un cătun foarte îndepărtat de la malul mării, se stabilise acolo ca femeie nemăritată, cu o singură slujnică, și se pare că a trăit de atunci retrasă în cea mai neînduplecată izolare.

Tata fusese cândva, după câte am înțeles, nepotul ei favorit, dar nu-i iertase niciodată căsătoria cu mama, care nu era decât „o păpușă de ceară”. Ea n-o văzuse niciodată pe mama, dar știa că nu avea nici douăzeci de ani împliniți. Tata și domnișoara Betsey nu s-au mai văzut de atunci. El avea de două ori vârsta mamei mele când s-au căsătorit și n-o ducea prea bine cu sănătatea. A murit la un an după aceea și, cum am mai spus, cu șase luni înainte să apar eu pe lume.

Așa stăteau lucrurile în după-amiaza acelei zile de vineri pe care îmi va fi iertat că o numesc memorabilă și plină de întâmplări însemnate. N-aș putea să mă laud că știam, în clipele acelea, care era situația, nici că aș fi păstrat vreo amintire personală din cele ce tocmai aveau să urmeze.

Mama ședea lângă foc, simțindu-se rău și abătută, privindu-i flăcările printre lacrimi, gândindu-se cu tristețe la soarta ei și a micului orfan de tată, căruia i se pregătise deja, ca dar de întâmpinare într-o lume ce nu se arăta nici pe departe încântată de sosirea lui, o perniță de ace cu gămălie brodată cu profeții, închisă într-un sertar din odaia de sus. Mama, spuneam, ședea lângă foc, în acea după-amiază de martie, însorită, dar răvășită de vânt, îndoindu-se că va scăpa cu viață din încercarea ce o aștepta, când, ridicându-și privirea și ștergându-și ochii, a văzut

prin fereastra din față o doamnă necunoscută, care se apropia de casă prin grădină.

Uitându-se mai bine, mama a avut presimțirea că vizitatoarea era domnișoara Betsey. Razele soarelui la asfințit, trecând peste gardul grădinii, o îmbăiau în lumină pe femeia care venea drept spre intrare, călcând atât de bățos și vădind atâta stăpânire de sine, încât nu putea fi alta decât mătușa.

Când a ajuns lângă casă, a mai dat o dovadă asupra identității sale. Tata spusese adesea că mătușa se purta, de cele mai multe ori, altfel decât oamenii obișnuiți. Iar acum, în loc să sune la ușă, a venit la fereastră și s-a zgâit înăuntrul, turtindu-și atât de tare nasul de geam, încât biata mea mamă povestea, după aceea, că într-o clipă și-l făcuse una cu obrazul și alb de tot.

Asta a speriat-o atât de rău pe mama, încât am fost întotdeauna încredințat că din cauza domnișoarei Betsey m-am născut eu în ziua aceea de vineri.

Mama a sărit de pe scaun, tulburată la culme, și s-a ascuns în colțul opus ferestrei. Domnișoara Betsey a luat la puricat odaia din colțul celălalt, plimbându-și privirile fără grabă și iscoditor, ca un cap de sarazin din orologiile olandeze, până când a dat cu ochii de mama. Atunci s-a încrunțat și i-a făcut semn, ca o persoană obișnuită să i se dea ascultare, să vină să-i deschidă ușa. Mama s-a dus.

– Doamna David Copperfield, *bănuiesc*, a zis domnișoara Betsey, apăsând ultimul cuvânt pentru a-i da de înțeles că o ghicise după hainele de doliu și după sarcina ei.

– Da, a răspuns mama, pierit.

– Domnișoara Trotwood, se prezintă vizitatoarea. Ai auzit de numele acesta, îndrăznesc să sper.

Mama încuviință că avusese această plăcere. Deși, rostind acestea, își dădu seama, cu inima strânsă, că nu reușea să arate c-ar fi fost o plăcere prea mare.

– Acum vezi și persoana, continuă domnișoara Betsey.

Mama își plecă fruntea, poftind-o să intre.

¹ Titluri indiene pentru un nobil hindus și, respectiv, pentru o femeie musulmană de rang înalt.

Au venit împreună în salonul din care mama ieșise să-i răspundă, eacî focul în odaia cea bună, din partea cealaltă a culoarului, nu era aprins – nemaifiind aprins, de fapt, de la înmormântarea tatei –, iar după ce s-au așezat amândouă, văzând că domnișoara Betsey nu mai spune nimic, mama, deși încercase din răputeri să se abțină, a început să plângă.

– Oh, sst, sst, sst! s-a grăbit domnișoara Betsey s-o oprească. Nu face asta! Haide, haide!

Dar de-acum mama nu se mai putea stăpâni și plânse până nu mai avu lacrimi.

– Scoate-ți boneta, copilă, zise domnișoara Betsey, să te văd mai bine.

Mamei îi era prea teamă de ea ca să refuze să-i dea curs acestei cereri ciudate, dacă i-ar fi trecut prin minte așa ceva. Prin urmare, a făcut cum i se ceruse, dar cu mâini atât de tremurătoare, încât părul ei, bogat și frumos, s-a desfăcut și i-a căzut pe față.

– Măi, să fie! a exclamat domnișoara Betsey. Chiar ești o copilă!

Mama era, fără îndoială, neobișnuit de tânără la înfățișare, chiar și pentru vârsta ei. La această remarcă, își lăsă capul în jos, de parcă ar fi fost vina ei, sărmana, și spuse, printre suspine, că într-adevăr se temea că e prea neocoptă pentru a fi deja văduvă și, în curând, mamă, dacă avea să mai trăiască. În scurta pauză care urmă, i se păru că domnișoara Betsey îi mângâie părul, nu lipsită de afecțiune. Dar, când își ridică privirile, cu o firavă speranță, descoperi că femeia stătea cu fustele bine adunate sub ea, cu mâinile încrucișate pe genunchi și cu picioarele sprijinite pe grătarul căminului, încruntându-se la foc.

– Pentru Dumnezeu, izbucni deodată domnișoara Betsey, de ce Corbărie?

– Vă referiți la numele casei, doamnă? întrebă mama.

– De ce Corbărie? repetă domnișoara Betsey. Bucătărie ar fi fost mult mai potrivit, dacă ați fi avut vreo brumă de știință de viață vreunul dintre voi.

– Numele a fost ales de domnul Copperfield, răspunse mama. Când a cumpărat casa, i-a plăcut ideea că ar fi corbi primprejur.

Chiar în clipa aceea, vântul de seară porni să sufle cu atâta putere printre ulmii înalți din capătul grădinii, încât și mama și mătușa se treziră privind fără voie în direcția lor. Când ulmii se îndoiră unii spre alții, ca niște uriași ce-și șopteau cine știe ce taine, iar după câteva secunde de stat așa începură să se agite nebunește, fluturându-și brațele în jur, de parcă veștile pe care și le împărtășiseră erau mult prea tulburătoare pentru a-și mai ține firea, cele câteva cuiburi de corbi, vechi și zdrențuite, ce le împovărau crengile, săltară ca resturile unei epave pe o mare răvășită de furtună.

– Unde sunt păsările? întrebă domnișoara Betsey.

– Unde sunt...? bâigui mama, cu gândul în altă parte.

– Corbii – ce s-a ales de ei? stăruie domnișoara Betsey.

– N-am văzut nici unul de când ne-am mutat noi aici, zise mama. Am crezut... adică domnul Copperfield a crezut că ar fi o colonie mare de corbi, dar cuiburile erau foarte vechi, iar păsările le părăsiseră de mult.

– David Copperfield, cel dintotdeauna! exclamă domnișoara Betsey. David Copperfield neschimbat! Numește o casă „corbărie“, când nu există nici pană de corb primprejur, și e sigur c-o să fie și păsări, pentru că le-a văzut el cuiburile!

– Domnul Copperfield este mort, interveni mama, și dacă îndrăzneți să-l vorbiți de rău în fața mea...

Bănuiesc că, pentru o clipă, sărmana mea mamă a simțit imboldul de a sări pur și simplu la bătaie, deși mătușa ar fi putut s-o doboare cu o singură mână, chiar dacă mama s-ar fi simțit mult mai bine decât se simțea în seara aceea. Dar îndată ce s-a

ridicat, furia i-a trecut și s-a scurs înapoi pe scaun, pierzându-și cunoștința.

Când și-a revenit, sau când domnișoara Betsey a readus-o în simțiri, a văzut că aceasta din urmă stătea în picioare, la fereastră. Amurgul se prefăcuse între timp în întuneric, iar în odaie, cele două femei abia se mai vedeau, și asta, doar mulțumită focului din cămin.

– Ei? făcu domnișoara Betsey, întorcându-se la scaunul ei, de parcă nu aruncase decât în treacăt o privire asupra priveliștii. Și când crezi c-o să...

– Tremur toată, șopti stins mama. Nu știi cum o să fie. O să mor, cu siguranță!

– Nu, nu, nu, zise domnișoara Betsey. Bea niște ceai.

– Oh, vai și-amar de mine, credeți că ceaiul o să-mi fie de vreun folos?

– Firește c-o să-ți fie de folos, zise domnișoara Betsey. Nu-i nimic, doar închipuirea ta. Cum îi zici tu fetei tale?

– Nu știi încă dacă va fi o fetiță, doamnă, îi răspunse mama cu nevinovăție.

– Dumnezeu să te aibă în paza Lui, copilă! exclamă domnișoara Betsey, citând fără să vrea a doua urare brodată pe pernița de ace aflată în sertarul din odaia de sus, dar adresând-o mamei, nu mie. Te întrebam de fata în casă.

– Peggotty, răspunse mama.

– Peggotty! repetă domnișoara Betsey, cu o oarecare indignare. Vrei să spui, copilă, că există cineva care s-a ales cu numele de Peggotty dintr-o biserică de-a noastră, creștină?

– E numele ei de familie, o lămuri mama, cu voce slabă. Așa îi spunea domnul Copperfield, pentru că pe numele de botez o cheamă la fel ca pe mine.

– Hei! Peggotty! strigă domnișoara Betsey, deschizând ușa salonului. Ceai. Stăpâna ta se simte cam rău. Mișcă-te, nu tândăli!

După ce dădu această însărcinare, cu tot atâta fermitate de parcă ea ar fi fost autoritatea recunoscută a casei încă de când era ea casă, și după ce rămase în prag până o văzu pe Peggotty venind pe culoar, cu o lumânare în mână, uimită să audă glas străin, domnișoara Betsey închise din nou ușa și se așeză la fel ca mai înainte: cu picioarele sprijinite de grătarul căminului, cu fustele strânse bine sub ea și cu mâinile încrucișate pe un genunchi.

– Ziceai că nu știi dac-o să fie fată, zise domnișoara Betsey. Eu n-am nici o îndoială c-o să fie fată. Am o presimțire că trebuie să fie fată. Ei bine, copilă, din momentul nașterii acestei fete...

– Sau băiat, își luă mama libertatea să intervină.

– Îți repet că am o presimțire că va fi sigur fată, replică domnișoara Betsey. Nu mă contrazice. Din momentul nașterii acestei fete, copilă, am de gând să fiu ruda ei apropiată. Am de gând să-i fiu nașă și te rog să-i dai numele de Betsey Trotwood Copperfield. În viața *acestei* Betsey Trotwood nu trebuie să se strecoare nici o greșeală. Nimeni nu trebuie să se joace cu sentimentele ei, drăguța de ea. Trebuie să fie crescută cum se cuvine și păzită cu grijă, ca nu cumva să-și pună încrederea în cine nu trebuie. Iar de treaba asta mă voi ocupa chiar eu.

Domnișoara Betsey clătina din cap după fiecare propoziție rostită, parcă la amintirea propriilor greșeli, încă dureroase, din viața ei, pe care se străduia din greu să nu le dea în vileag. Cel puțin așa avu impresia mama, în timp ce-o studia la lumina slabă a focului – prea speriată de domnișoara Betsey, prea tulburată în sinea ei, deopotrivă prea intimidată și uluită ca să vadă limpede lucrurile sau ca să știe ce să spună.

– Și, ia zi, David s-a purtat bine cu tine, copilă? întrebă domnișoara Betsey, după câteva clipe de tăcere, în care mișcările din cap încetaseră, treptat. Ați dus-o bine împreună?

– Am fost foarte fericiți, zise mama. Domnul Copperfield era atât de bun cu mine!

– Aha, să înțeleg că te-a răsfățat, nu? reluă domnișoara Betsey.
– Mă tem că da, așa mi se pare acum, când sunt din nou singură pe lumea asta crudă, suspină mama.

– Ei, haide! Nu mai plânge! o întrerupse domnișoara Betsey. N-ați fost potriviți unul cu altul, copilă – dacă e cu puțință ca doi oameni să fie vreodată potriviți unul cu altul – și d-ia te-am întrebat. Erai orfană, nu-i așa?

– Da.

– Și guvernantă?

– Am fost guvernantă și dădăcă la o familie pe care o vizita domnul Copperfield. Domnul Copperfield s-a arătat foarte drăguț și foarte interesat de mine, mi-a acordat multă atenție și, în cele din urmă, m-a cerut de nevastă. Iar eu am primit. Și atunci ne-am căsătorit, povesti mama, simplu.

– Ha! Biată copilă! zise îngândurată domnișoara Betsey, privind încă încruntată spre foc. Te pricepi la ceva?

– Îmi cer iertare, doamnă, îngăimă mama.

– De pildă știi să ții o casă? preciză domnișoara Betsey.

– Mă tem că nu prea, răspunse mama. Nici pe departe așa cum aș fi vrut. Dar domnul Copperfield mă mai învăța...

– Da, că multe mai știa și el! zise domnișoara Betsey, ca pentru sine.

– Nădăjduiam să mă mai deprind cu treburile, eu fiind foarte dornică să învăț, iar el fiind foarte răbdător să-mi explice, și dacă nu s-ar fi întâmplat nenorocirea să moară...

Aici, pe mama o înecă iar plânsul și nu mai putu continua.

– Bine, bine! zise domnișoara Betsey.

– Am ținut cheltuielile casei la zi, în registru, strigă mama, într-o altă răbufnire deznădăjduită, și le-am verificat în fiecare seară, împreună cu domnul Copperfield...

Vorbele i se opriră din nou în gât.

– Bine, bine! zise iar domnișoara Betsey. Nu mai plânge atâta.

– Și niciodată, în privința asta, n-a încăput între noi vreun cuvânt de ceartă, a mai răbufnit mama, doar atât că domnul Copperfield îmi mai reproșa uneori că treiul meu semăna prea mult cu cinciul sau că puneam codițe răsucite la șapte și la nouă.

Și tăcu din nou, înecat de suspine.

– O să te îmbolnăvești, zise domnișoara Betsey, și știi că asta nu-i bine nici pentru tine, nici pentru fina mea. Haide! Trebuie să te stăpânești!

Argumentul acesta avu darul s-o mai liniștească pe mama, deși starea ei din ce în ce mai rea se poate să fi jucat un rol mai mare. Urmă o perioadă de tăcere, întreruptă doar de câte un „Ha!” din partea domnișoarei Betsey, care cugeta, cu picioarele sprijinite mai departe pe grătarul căminului.

– Știu că David și-a făcut o rentă viageră din banii săi, zise ea, în cele din urmă. Pentru tine ce-a făcut?

– Domnul Copperfield, a răspuns mama, cu o oarecare greutate, a fost atât de chibzuit și de binevoitor încât să se asigure că o parte din ea îmi va reveni mie.

– Cât? întrebă domnișoara Betsey.

– O sută cinci lire pe an, zise mama.

– Ar fi putut fi mai rău, comentă mătușa.

Remarca era foarte potrivită, la momentul acela. Mama se simțea atât de rău, încât Peggotty, intrând cu tava de ceai și lumânările și dându-și seama dintr-o privire cât de bolnavă era – probabil și domnișoara Betsey ar fi observat mai devreme, dacă ar fi fost destulă lumină în odaie –, a condus-o fără întârziere în odaia ei de sus. Apoi l-a trimis degrabă pe nepotul ei, Ham Peggotty, care stătea de vreo câteva zile, în secret, în casă, fără ca mama să fi prins de veste, tocmai ca să poată face pe mesagerul, în caz de urgență, să aducă moașa și doctorul.

Respectivele ajutoare au rămas de-a dreptul cu gura căscată când, sosind la câteva minute unul după celălalt, au găsit o doamnă cu o înfățișare impunătoare, care stătea lângă foc și, cu boneta prinsă de brațul stâng, își înfunda vată în urechi.